

Osasto/Virkamies

Pvm

FI.PLM.
Asianumero

Jenni Herrala
Puolustusministeriö

HE 1/2024 vp

Hallintovaliokunnalle 19.3.2024

Puolustusministeriön lausunto; lausunto hallituksen esityksestä laeista rajavartiolaitoksen hallinnosta annetun lain ja rajavartiolaitain muuttamiseksi (säädöshanke Rajavartiolaitoksen henkilöstöresurssien käyttämisestä) HE 1/2024 vp

Aluksi todetaan, että puolustusministeriö on osallistunut esityksen laadintaan lausunto-vaiheessa.

Valmiuden tai maanpuolustuksen kannalta keskeisiin virkoihin nimittäminen virkoja haettavaksi julistamatta

Valmiuden tai maanpuolustuksen kannalta keskeisten siviilivirkojen täyttämiseen liit-tyvä muutosehdotus johtuu esityksen mukaan pääasiassa turvallisuustilanteen muutok-sesta ja uhkien monimuotoistumisesta. Rajavartiolaitoksen hallinnosta annetun lain 12 §:n 2 momentin mukaan Rajavartiolaitoksen sotilasvirat voidaan täyttää niitä haetta-vaksi julistamatta. Vastaavaa säännöstä ei ole Rajavartiolaitoksen siviilivirkojen osalta, vaan ne täytetään julkisessa hakumenettelyssä. Rajavartiolaitoksen esikuntaan 1.4.2023 perustetussa tieto- ja kyberturvallisuusyksikössä on sekä sotilas- että siviili-virkoja. Esityksen mukaan julkisesta hakumenettelystä olisi tarpeellista voida poiketa täytettäessä Rajavartiolaitoksen valmiuden tai maanpuolustuksen kannalta keskeisiä siviilivirkoja, kuten kyberturvallisuuteen liittyviä siviilivirkoja. Mahdollisuus täyttää edellä mainittuja siviilivirkoja ilman julkista hakumenettelyä auttaisi Rajavartiolaitosta torjumaan tiedustelua, sillä voimassa oleva sääntely mahdollistaa esityksen mukaan tietojen keräämisen helposti ja laillisesti. Tällaisina tietoina mainitaan esimerkiksi tiedot turvallisuusviranomaisten toiminnasta, projekteista, henkilöstöstä, tietojärjestelmistä, toimintatavoista ja hakijoista sekä erityisesti valituista henkilöistä.

Puolustusministeriö toteaa, että esitys julkisesta hakumenettelystä poikkeamisesta kos-kisi vain rajallista määrää Rajavartiolaitoksen siviilivirkoja. Poikkeamiselle on puolustus-ministeriön näkemyksen mukaan esitetty painavat perusteet. Toisaalta silloinkin, kun virka täytetään sitä haettavaksi julistamatta, nimittämisen tulee perustua oikeudelli-

seen kelpoisuuden arvioimiseen ja hallinnolliseen nimitysharkintaan hallinnon oikeusperiaatteiden mukaisesti. Tätä onkin painotettu hallituksen esityksessä. Puolustusministeriö pitää esitystä perusteltuna.

Kadetit Rajavartiolaitoksen toiminnan tukena

Upseerin tutkintoon tähtäävän koulutusohjelman yhteiset opinnot ja koulutusohjelma-kohtaiset opinnot suoritetaan noin kahdessa vuodessa. Kolmannen opintovuotensa alussa kadetit jatkavat opintosuuntakohtaisiin opintoihin, joiden toteuttamisesta vastaavat puolustushaara-, aselaji- ja toimialakoulut, kuten Rajavartiolaitoksen Raja- ja merivartiokoulu. Kaikille Raja- ja merivartiokoululla opiskeleville kadeteille annetaan rajavartiomieheltä vaadittava koulutus. Raja- ja merivartiokoululla opiskelevat myös rajavartijan peruskurssin opiskelijat, jotka toimivat valmistumisensa jälkeen raja- ja merivartijoina. Rajavartijan peruskurssi kestää yhden vuoden.

Kadettien asemaan osana Rajavartiolaitoksen toimintaa ehdotetaan hallituksen esityksessä kahta muutosta (rajavartiolaitoksen hallinnosta annetun lain 9 § ja 26 b §). Ensinnäkin Raja- ja merivartiokoululla upseerin koulutusohjelmassa opiskeleva kadetti voitaisiin ehdotuksen mukaan nimittää määräaikaisesti sotilasvirkaan, mistä voitaisiin tarkemmin säätää valtioneuvoston asetuksella (9 §).

Toiseksi esitetään, että Rajavartiolaitoksen esikunta voisi määrätä Raja- ja merivartiokoululla upseerin koulutusohjelmaan kuuluvia opintoja suorittavan kadetin suorittamaan myös muita tehtäviä kuin koulutukseen liittyviä harjoituksia, jos se on tarpeen Rajavartiolaitoksen toimialaan kuuluvien vakavien erityistilanteiden hoitamiseksi (26 b §). Voimassa olevan rajavartiolaitoksen hallinnosta annetun lain 26 b §:n mukaan Rajavartiolaitoksen esikunta voi määrätä riittävän koulutuksen saaneen rajavartijan peruskurssin opiskelijan suorittamaan myös muita tehtäviä kuin koulutukseen liittyviä harjoituksia, jos se on tarpeen Rajavartiolaitoksen toimialaan kuuluvien vakavien häiriötilanteiden hoitamiseksi. Rajavartiolaitoksessa asevelvollisuuttaan tai naisten vapaaehtoista asepalvelusta suorittavia voidaan myös tarvittaessa käyttää Rajavartiolaitoksen toiminnan tukena rajavartiolaitoksen hallinnosta annetun lain 30 §:n nojalla.

Voimassa olevassa lainsäädännössä ei ole säädetty siitä, että kadetit voisivat tarvittaessa tukea Rajavartiolaitoksen toimintaa vastaavasti kuin rajavartijan peruskurssin opiskelijat, asevelvolliset ja naisten vapaaehtoista asepalvelusta suorittavat. Esityksen mukaan tällaiselle kadettien vastaavalle käytölle olisi kuitenkin tarvetta vakavan erityistilanteen sattuessa. Vakavana erityistilanteena mainitaan muun muassa laajamittainen maahantulo, laajalle levinnyt tartuntatautiepidemia tai muu vastaavan kaltainen tilanne. Vakava erityistilanne voi tapahtua äkillisesti ja edetä nopeasti. Kadetit pystyttäisiinkin määräämään koulutuksen ulkopuolisiin tehtäviin nopealla aikataululla. Heidän osaamisensa olisi suoritettujen opintojen ja suoritettujen asepalveluksen vuoksi sillä tasolla, että heitä voitaisiin käyttää erilaisiin tukitehtäviin. Kadetit toimisivat tukitehtävissä tai rajavartiomiehen apuna tämän välittömän johdon ja jatkuvan valvonnan alaisena. Lisähenkilöstön työpanoksen avulla rajavartiomiesten ja muiden Rajavartiolaitoksen virkamiesten voimavarat voitaisiin esityksen mukaan kohdentaa vaativimpien tehtävien hoitamiseen.

Rajavartiolaitoksen hallinnosta annetun lain 26 b §:än ehdotetaan vielä 3 momenttia, jossa edellytettäisiin Maanpuolustuskorkeakoulun kuulemista ennen kadetin määräämistä 1 momentissa tarkoitettuun tehtävään eli ”muihin tehtäviin kuin koulutukseen liittyviin harjoituksiin”. Kuulemisen tarkoituksena olisi esityksen mukaan selvittää

Osasto/Virkamies

Maanpuolustuskorkeakoulun näkemys tehtävien mahdollisesta vaikutuksesta kadettien koulutukseen ja valmistumiseen. Maanpuolustuskorkeakoulu voisi kuulemisessa ottaa kantaa siihen, kuinka pitkäksi aikaa kadetit voitaisiin määrätä rajavartiolaitoksen hallinnosta annetun lain 26 b §:n mukaisiin tehtäviin ilman, että opintoja tarvitsisi määrääkaisesti keskeyttää. Esityksessä mainitaan myös, että Maanpuolustuskorkeakoulun toimivallassa on päättää koulutukseen kuulumattomien tehtävien hyväksiluettavuudesta. Puolustusministeriö puoltaa esitystä.